

HEDY LAMARR

Hedy Lamarr, született Hedwig Eva Maria Kiesler (Bécs, 1914. november 9. – Casselberry, Florida, 2000. január 19.) osztrák születésű amerikai színésznő és feltaláló.

Életpályája

Édesapja Emil Kiesler jómódú bécsi bankár, édesanyja Gertrud Lichtwitz Budapestről elszármazott zsidó származású koncert-zongorista. Hedy Lamarr nem járt iskolába, négyéves korától kezdve házi tanítók oktatták. Tízéves korára már négy nyelven beszélt, kiválóan zongorázott és táncolt. 16 évesen Max Reinhardt színiiskolájának növendéke lett és egy év múlva komoly szerepet kapott a *Geld Auf der Strasse* (Pénz az utcán) című filmben. A világhírt Gustav

Machaty cseh rendező *Eroticon* címmel 1929-ben forgatott némafilmjének 1933-as hangos változata, az *Extase* (Éxtázis) hozta meg.

1933. augusztus 10-én szülei kívánságára feleségül ment Fritz Mandl osztrák fegyvergyárhoz. Az esküvő a bécsi Károly-templomban zajlott le. Ehhez ki kellett térnie katolikusnak. Férjével részt vett nagy fegyverbemutatókon, vásárokon, ahol megismerkedett a fegyverek tervezésével és a korszerű haditechnikával.

Ausztria német megszállásakor Londonba szökött férjétől, majd onnan az Amerikai Egyesült Államokba ment. A Normandie fedélzetén írta alá szerződését a Metro-Goldwyn-Mayer képviselőjével. Művészneve Hedy Lamarr lett: a névválasztásban a híres némafilm-sztár Barbara La Mar neve szolgált alapul.

Kezdetben nem annyira színészi tehetségével, mint inkább szépségével és kisugárzásával nyerte meg a nézőközönséget. Az 1938-as *Algier* című filmben Charles Boyer oldalán óriási szenzációt keltett: szinte egyik napról a másikra minden színésznő Hedy Lamarr közepén elválasztott hajviseletét utánozta, és így lett divat a barna haj az 1930-as évek végén. Újra divatba hozta a kalapviseletet, bár Hedy nemcsak a szó szoros értelmében vett kalapot hordott a fején, hanem mindenféle más fejfedőt, turbánt, sálát, kendőt. A filmfelvételeknél Lamarr általában lusta és kevésbé ambiciózus volt; többnyire a dekoratív kellék szerepét töltötte be. Ez érvényes a legnagyobb kereskedelmi sikerére, a *Sámson és Delila* című filmre is (rendezte: Cecil B. DeMille).

Számos kalandja és kapcsolata mellett hatszor ment férjhez, férjei: Fritz Mandl, Gene Markey, Sir John Loder, Teddy Stauffer, W. Howard Lee és Lewis J. Boles voltak.

Utolsó éveiben visszavonultan élt, Floridában. Végakaratának megfelelően hamvait a Bécsi erdőben szórták szét.

Hedy Lamarr műszaki tehetsége

Lamarr a híradásokból tudta, hogy a szövetségesek igen sok torpedót veszítenek. Első házassága idejéből komoly ismeretekkel rendelkezett a fegyverekről: a torpedókról is. Szomszédijával, George Antheil avantgárd zongorista-zeneszerzővel egy hatékonyabb torpedó rádió-távvezérlésére szolgáló eszközt javasoltak. A dolog érdekessége, hogy a találmány véletlenszerűen keletkezett: George Antheilhez egészségügyi tanácsért fordult Lamarr 1940-ben, nőiendokrinológia szakértője is volt, és csak később került szóba közöttük a torpedók irányítási problémája. A torpedók rádióvezérlését már az Első világháború végén is használták, de ezeket könnyű volt eltéríteni a frekvencia zavarásával. Ez ellen azt találták ki, hogy a frekvenciát gyorsan váltogassák az adónál és a vevőnél egyidejűleg, lyukszalag segítségével. Ehhez Antheil főműve (*Ballet Mécanique*) adta az ötletet, amelyben több gépzongora is szerepel. Mivel a zongorán 88 billentyű van, a torpedóvezérlő találmány leírásában is 88 frekvenciát használtak. Ennyi frekvencia egyidejű zavarásához már túl sok energiára lett volna szükség abban az időben, az egyes frekvenciák pedig kiszámíthatatlanok voltak, mivel azok az egyedi lyukszalagok szerint változtak folyamatosan.

aki a később

A kidolgozott találmányt titkos kommunikációs rendszerként (Secret Communication System) nyújtották be az Országos Feltalálói Tanácshoz (National Inventor's Council) 1940 decemberében. A tanács elnöke, a General Motors kutatási igazgatója Charles E. Kettering vetette fel a szabadalmaztatás ötletét. A Kaliforniai Műszaki Egyetem egyik elektrotechnika-professzora segítségével előkészítették, majd találmányt. Az Amerikai Szabadalmi Hivatal (United States Patent Office) a 2.292.387-es számon jegyezte be a „Titkos Kommunikációs Rendszert”

A találmányt felajánlották a haditengerészetnek, de az eljárást csak 1957-után két évvel vette elő a Sylvania Electronic Systems Division cég, blokádi idején alkalmazták először az abban részt vevő hajókon.

Az egyidejű frekvenciaváltást (frequency-hopping) napjainkban a mobiltelefon-rendszereknél, illetve bluetooth-kapcsolatoknál alkalmazzák. A haditengerészet csak 1985-ben tette hozzáférhetővé a civil alkalmazások számára.

1942. augusztus 11-én.

ben, a szabadalmi oltalom lejárt és 1962-ben, a Kuba elleni tengeri